

F. D. G.
DISSERTATIO ACADEMICA,

U S U M
MUSCORUM,

BREVITER DELINEATURA,
QUAM,

CUM CONS. NOB. ET EXPERIENT. FAC. MED.
IN PERILLUSTRI AD SALAM LYCEO.

MODERANTE,

VIRO NOBILISSIMO atque GENEROSO

D: NO CAROLO

VON LINNE,

EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,

S:Æ R:Æ M:ITIS SUEC. ARCHIATRO,

MED. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.

ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL. BEROL. IMP.

N. C. LOND. ANGL. MONSP. TOLOS. FLORENT.

EDINB. BERN. NIDROS. SOCIO.

CURIOSORUM SUBMITTIT CENSURÆ

ALUMNUS REGIUS

ANDREAS HENRICI BERLIN,

ANGERMANNUS.

IN AUDITORIO CAROLINO MAJORI

DIE XVII. DECEMBR ANNI MDCCLXVI.

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS

UPSALIE.

S:Æ R:Æ M:TIS
MAGNÆ FIDEI VIRO,
PERILLUSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO

D: NO P E T R O
A B R A H A M O
Ö R N S K Ö L D,
G U B E R N A T O R I,

PER

NORRLANDIAM OCCIDENTALEM
PRÆCELLENTISSIMO,

T enues pagellas hasce, ceu pignus animi ve-
nerabundi & gratissimi, cum assidua sum-
mæ ac perpetuo duraturæ felicitatis adpreccatione,
sacras esse voluit.

AUCTOR.

VIRO
EXPERIENTISSIMO ATQUE CELEBERRIMO,
NICOLAO GISLER,

MEDICINÆ DOCTORI, LOGICES ET METAPHYSICES AD REGIUM
GYMNAS. HERNOS. LECTORI SOLERTISSIMO,
MEDICO ADJACENTIUM PROVINCiarUM PERSPICACISSIMO;
ACAD. SCIENT. HOLM.
MEMBRO.

Beneficiorum in memet, quem, discipuli pariter ac clientis loco, tenerrime fovendorum scientiisque, Hernosandæ, jam diu augendum suscepisti, tantum esse numerum lubens profiteor, ut decenti prædicatione illum celebrare plane nequeam. At vero, dum, obsequii testificandi ergo, primitias laboris mei Academici Tibi, *Summe Patrone*, offerre in animum induxi, eas non solum facilis admittas, sed admissas etjam serena, qua soles, fronte excipias, est id, quod, majorem in modum, abs Te contendo. Erit, de cetero, mihi semper in votis, dignetur rerum Auctor & Gubernator optimus, Te, salvum & incolumem, per longam annorum seriem, conservare, in Floræ cultorum gaudium, in exoptatissimum ægrotantium solatium, inque Tuorum pignorum commodum & fulcrum firmissimum. Sic voveo, permanurus, quoad vixero,

EXPERIENTISSIMI ATQUE CELEBERRIMI
NOMINIS TUI

cultor observantissimus,
ANDREAS BERLIN.

HOF CAMERERAREN

ÅDEL OCH HÖGAGTAD

HERR HENRIC BERLIN,

^{SAMT}
WÅLÅDLA FRUN,
FRU ANNA CATHAR.
BERLIN,

^{FÖDD}
HELLSTRÖM,
HÖGTÅRADE MINA KIÄRASTEFÖRÄLDRAR

Om jag icke beständigt årkände Mina Hulda Föräldrars stora godhet och otaliga wålgjerningar: så felade jag aldeles mot den skyldighet, som själfwa naturen och högsta billigbeteu mig pålägger. Jag finner mig fördenkskul för en öm wård och sorgfällig skötsel, från mitt första intråde i werlden, oändeligen förbunden; och kan icke låta detta tilfället gå mig ur bänderna, då jag wid utgifwandet af mitt första Academiska Sulle - prof får betyga min barnsliga wördnad, och med så örd utmärka, huru högt jag skattar den förmonen att GUD låtit mig födas och upfostras af så Hulda och Rättfinniga Föräldrar. Betalning för Eder möda kan jag så litet gifwa, som Eder ouphörliga kärlek, den af mig ej åstundar; men brinnande suckar skola hos mig aldrig uphöra för Mina Huldaste Föräldrars beständiga wål, frambärdar til sidsu ögnablecket.

MINA KIÄRASTEFÖRÄLDRAR

lydigste Son
AND. BERLIN.

CAP. I.

§. I.

Admirandam plane in Regno Vegetabili ~~oe~~conomiam naturæ observamus, ubi arbores, plantæ, gramina & musci incolas admodum differentes constituunt; ut enim metaphora utar, in *Systemate naturæ tom. 2. §. 4.* adhibita. GRAMINA instar vulgi sunt,

FILICES *Novaccae*, MUSCI cum algis *inquilini*, FUNGI *vero Mendici*. In quibus HERBÆ, eximiis ridentes floribus, *nobiles* referunt, ARBORES sunt *Magnates*, externam ab aliis suo tegmine propulsantes injuriam; in his PALMÆ, velut *Principes*, nubibus insertant capita. Ex his, vis & robur Regni vegetabilis, proximis Graminibus innititur, reliqua magis ad conservationem, ordinem & ornamentum concurrunt. Ad singulas species dicere non attinet cui bono? *cuncta enim ita disposuit Deus, ut aliquem saltem præstent usum, Syr. XLII. v. 26.*

A

Her

Herbæ nobis medicinam & olera præbent; Arbores fructu nos delectant multiplici. Muscos autem rudis plebecula communiter inutiles judicat atque pro noxiis habet. Hinc Muscorum indolem & usum paulo enodarius tradere, haud alienum duxi. Quid vero præstiterim, æquus Lector judicet.

§. II.

MUSCORUM nomine plantas Cryptogamicas, capitulo membranaceo, Polline referto, comprehendunt Botanici: Ego vero cum vulgo Algas, utpote Lichenes, Marchantias, Jungermannias, muscis heic adnumero. Difficillimum enim agnosco constantes invenire limites inter Mnia & Jungermannias, unde etjam *Dillenius* plurimas Algas, familiae muscorum adscripsit.

Musci perpauci, ad finem usque seculi proxime præterlapsi, erant cogniti. Evolvatur *Pinax Casp. Baubini*, opus, in epocha fundatorum botanices, absolutissimum, ubi tamen vix XL occurrunt musci, ii que obscure satis descripti. Angli autem, ut *Rajus, Mervet, Lbuid, Doodius, Vernon, Petrocr, Borbartius, Budlejus, Richardson, Sberbard, du Bois.* &c., circa finem præcedentis seculi theoriæ muscorum fundamenta posuerunt. Huic autem ædificio extruendo *Johannem Jac. DILLENIUM* Hassum, fata scientiarum destinaverunt, qui *Historia sua muscorum* immortale sibi nomen peperit. In hac enim, numerum eorum ad species supra 600 auxit, easque penna sua accuratissime descripsit & delineavit, stannoque ipse adeo concinne exsculpsit, ut nemo melius. Redegit eos præterea in formam systematicam, distinctis generibus & differentiis specificis, additis synonymis aliorumque scriptorum observationibus notatu dignis, ut ex muscis, jam maximum Botanicum, tanquam ex ungue leonem, agnoscere liceat.

Peculiare hoc in muscis observamus, quod non, ut plantæ, æstate revirescant, nec, instar fungorum, ineunte

autumno delectentur, sed, hieme ipsa luxuriant, ut *biemales* merito audiant; astate vero arescere ac velut intermori videantur. Exiccati etiam, velut Anastatica, aquis immissi, revirescunt atque expanduntur; singuli præter unicam Buxbaumiam, suis gaudent *foliis*. Fructificatio maxime singularis, in plurimis mares & foeminae stellis capitulisque distinguuntur; in Buxbaumia autem anthera intra operculum distincta.

§. III.

Ut plantæ floribundæ in Indiis, & gramina in Temperatis maxime luxuriant: Ita ad polos *Frigidos* & Alpes, musci potissimum habitant. Alpes enim adscendentes, cessantibus sylvis, totam regionem quaquaversum patientem Lichenibus tectam, conspicimus. Quin etiam in terris nostris borealibus vix ullum datur terræ spatium, muscis vacuum, præter summities alpium, brumali tempore nivibus obrutas altissimis. Musci inter plantas & gramina *tegunt terram*, ne nuda triste præbeat spectaculum, velut in summis alpibus, ubi rarissimæ passim herbæ in solo sabuloso & nudo comparent; tegunt Hypna nudam & sabulosam terram in umbrosissimis *silvis*, quas solis radii penetrare nequeunt, adeoque in iis vix ulla planta, nisi parasitica crescere valet. Tegunt lapides, qui denudati tristia referrent sceleta; tegunt caudices ac tignos putrescentes, in terra prostratos ipsosque *arborum* truncos virentes structuris plane admirandis, atque hi speciem hortorum amœnissimorum curiosis præbent oculis. *Paludes* ac fossas implent easque in solidam terram convertunt; *Putrescentem* aquam absorbent puramque præstant, adeo ut his destituta patria, non exiguo careret ornamento. Nos vero usum, quem musci aliquot nostris adferunt terris, singularem breviter explicare conabimur.

§. VI.

USUS sane rerum, in commoda nostra ab optimo

Creatore, conditarum varius est ac multiplex: ut enim in regno vegetabili maneam, plantæ nonnullæ vires in *medicina* exferunt, aliæ usum præstant *economicum*, in victu & vestitu parando, in ædificiis, agris, pratis, arte tinctoria, & sic porro. Alius earum conspicitur usus in maxima illa *Naturæ oeconomia*, ubi unum propter alterum, in sustentationem universi, est ordinatum. De his vero acturi nos, æque ac alii omnes, ad herbas ipsas perfectissimas, merito obstupescimus, ad incognita potius multa, quam pauca nobis dudum patefacta, maxime in muscorum classe, adeo nuper detecta, & cujus objecta sunt minutissima, ad quæ vulgus minus attentos convertit oculos. Excusabit igitur lector benevolus, quod pauca adferimus, reliqua posteris forte perspicacioribus, rimanda permittentes.

CAP. II. §. I.

Plerique apud nos musci sunt exigui, a spithamo ad lineam vel etjam subtilitatem oculis vix observandam, exceptis Lycopodiis, quæ in India præsertim cum fruticibus certant, perinde ac *Pblegmaria* cum arboribus maxime proceris. Omnes musci nostri, saltem liquore humectati, sunt *molles* & plerique *sempervirentes*. Musci ejusdem sunt indolis atque Elymus arenarius & Arundo arenaria, in arena sua volatili; Æstivo enim tempore, *humum deducens* subtilissimam, ventis agitatum, & fumi instar volitantem, ubi decidit, musci retinent, quæ locum sterilem hoc modo pingvem reddit, ad sepimenta & saxa alioquin devolvenda, ubi herbæ eam ob causam lætius crescunt. Hoc igitur respectu muscus in Politia Naturæ eximiam habet utilitatem.

§. II.

Decrecente in ripis maritimis aqua, rupes & saxa denudata *Bisso saxatili* primum canescunt, qui PRIMUS existit GRADUS VEGETATIONIS; inde *Lichenibus* colo-

rantur ac vestiuntur *leprosis*, qui in tenuem putrescunt terram, ut *Lichenes imbricati* radices agant. His postea *Hypna* & *Brya* inferuntur, humum collectura dedalæam; donec hi lapides, herbis aliquot, hospitia & alimenta præbent, pari, atque terra reliqua, ornatu superbientes.

§. III.

In PALUDE profundiore aut stagno, ad ripas cre-
scit *Sphagnum palustre*, *Minum triquetrum*, *Bryum paludosum*, *æstivum* & *squarrosum*, *Hypnum aduncum*, *scorpioides*, *riparium*, *cuspidatum* &c. Imprimis vero Sphagno palustri & Mnio cuspidato stagnum totum in paludem concrefcit turfosam, euntibus ac vehentibus aptam, tandemque natura vel arte, in pratum abituram fertilissimum, ut tacem *Cæspites* pro foco, qui apud nos maximam partem prædictis Muscis suam debent originem & matricem.

§. IV.

ÆSTATE, deficiente sæpe per æstum humido, vegetabilia arefcunt. Musci vere exurentes *folis arceat radios*, unde majores horum ardentissimo sæpe æstu radices Herbarum servant humidas. Hinc edocti HORTULANI, ad plantas juniores & teneriores conservandas, ollis suis muscos imponunt, eosque in hortis botanicis lubentissime plantarent, ut his aroolas ac pulvillos tegendo, difficilem irrigationis laborem levare & minuere possent.

§. V.

Radices plantarum in pratis HIEME pellis instar operiunt ac tuentur musci, ne summo exurantur *frigore*. Unde hortulani quoque rariores per hiemem plantas, muscis impositis, conservant.

§. VI.

Muscis, Verno tempore imprimis, indigenæ servantur herbæ, *ne gelu radices evellantur*. Notum est climatis nostri incommodum, quod, plantarum in hortis aut

agris sponte nascentium, radices minores, humo præsertim grossiore & magis bibula aut paludosa, ubi dies, vernali calore terram mitigant, nocturna autem frigora constringunt, post aliquot dies solo extractæ exarescunt; quod malum tamen musci super impositi avertunt, atque impediunt. Semina *Abietis* in horto academico pro sepiementis vivis, a N. D. Præside terræ primum commissa, *Cannabis* more densius creverunt primo anno; sequenti autem, tenellæ stirpes, injuria cœli vernalis evulsæ, omnes perierunt. Iterum vero fatas *Abietes* vere insequente muscis obruendo servavit. Hæc igitur functio muscorum non est exigua in œconomia Naturæ.

§. VII.

Queritur vulgus PRATA sterilia videns muscis obfita, herbas his advenis excludi & nutrimentis privari; sed pari jure, pilos & plumas animantium nutritionem imminuere dixeris. Rudis enim plebecula naturam eminus respicit, ideoque properante nimis fallitur judicio. Muscorum certe nullus, (præter sylvatica *Lycopodia* rarissima, heic non consideranda) transversum digitum, immo sæpe vix lineam, radicibus terram penetrat, neque adeo magis ullam excludit herbam, quam herbæ proceras arbores, radicibus suis terræ profundius inhærentes. Musci igitur pratis *nocere nequeunt*; sed potius pratum editius & sterile, his plane destitutum, herbas ostendit miseras longo inter se spatio, nudo ac deformi solo, velut in alpiibus, distantes, quarum radices aut æstas exurèt, aut hiems franget, aut ver evellet penitus. Falluntur igitur agricolæ nostrates, dum inopiam in pratis muscosis graminum & herbarum innoxiiis imputant muscis. Extirpantur enim ibi herbæ & gramina, quia falce demetuntur ante maturata semina, ut gratum pecoribus evadat fœnum; quia falce secando ad radices accessit propius; quia pecora verno tempore surgentes depascuntur stolones, quia

quia autumno eadem corculum radice morfu arrodunt; quoniam pecora vere & autumnno, molli terra, conculcant aut conterunt radices; quia pratium quotannis exsurgitur, et nunquam stercoreatur, immo ne quidem quiescit, donec suis vegetabilibus confirmata humus atque fuerit aucta. Hic igitur, prater muscos, nil crescere potest. Tolle muscos, & non multiplicabis herbas; sed, quæ super sunt, vel gelu verno sublevari, vel æstivis siccari ardoribus, vel frigore hiemis perire videbis, paucas autem residuas, musci, quantum fieri potest, servant. Semina aliarum plantarum muscis illapsa, a frigore & æstu hic diu jacent illæsa, faciliusque vegetantur, ob humiditatem muscorum ad radices plerumque observatam. Hinc etiam, plerarumque arborum, e. g. Quercus, Coryli, Fagi, Abietis, Pini semina haud facile sine muscis plantari videmus quotidie. Nullus mortalium sane ullam herbam aut gramen unicum muscis exterminatum vidit; Herbae autem muscos expellunt quotidie. Hinc non alia melius arte tolluntur musci, quam si, solo stercoreato, herbarum augetur alimentum, quo non magis, quam pecora carere possunt. Herbae autem multiplicatae muscos statim enecant, terraque, pro flava, viridem conciliant faciem.

§. VIII.

Si Radix aut lignum humidæ inhæret terræ, in aqua continua non facile putrescit. Hinc gelu vernali, in ærem elevatur edacem, cum aliquantula humi particula. His vero per æstatem exsiccatis, mox inseritur Polytrichum cum aliis muscis, unde turfa oritur. TURFARUM enim apud nos præcipua origo paludosa debetur humo, gelu elevata, maxime ubi radix subest juniperina, quæ resina sua balsamica putredini resistit. In muscis humus colligitur volitalis, unde turfa compacta redditur. Et cum in paludibus hæc maxime fiant, ubi terra est mobilior, maxima quoque in his turfæ copia, quibus
ad

ad quartam plus minus ulnæ partem paludes totæ elevantur, usque dum in pratum mutantur.

§. IX.

Quid in ARBORIBUS musci efficiant, non adeo facile determinatur. Lichenes, in arboribus depressiori & humidiori loco natis, copiosius quam in ceteris, luxuriare videmus; utrum vero truncum a frigore defendant, an vero, ut œstra in pecudibus & pediculi in pueris, *fonticulos* præstent, alii judicant. Oderunt hos valde hortulani in arboribus fructiferis, jure ne an injuria, ipsi disputent. Ceterum *Helice nemorum* muscos heic commode extirpari. *Iter Scan. p. 284.*

§. X.

Ad specialiores muscorum usus, adhuc parum cognitos, sed quantivis pretii, considerandos frigidissimæ nostræ nos deducunt regiones. Lapponia sane theatrum muscorum præbet amplissimum. Teguntur, ut diximus, *India* arboribus sempervirentibus; in plagis *australibus temperatis* floriferæ luxuriant Herbæ; in *temperatis frigidioribus* multiplicantur Gramina; in Polaribus *gelidis* musci abundant. Nam ut terræ calidiores plurima habent animalia mammalia, sine pilis, nuda; frigidiores vero eadem fovent magis pellita: ita tellus ipsa in climate frigidiore, muscis, velut vestibus utitur pelliceis; in calidioribus vero his plerumque destituitur.

§. XI.

Maxima pars LAPPONIÆ sylvaticæ campis constat arenæ farinacæ horizontalibus, qui omnes LICHENE *rangiferino* & paucis aliis, quasi nivibus contecti, albicant; rupes alben Lichene centrifugo, & spatia sub fruticibus Lich: arctico. Latera quidem Lapponiæ alpestris silvis ornata sunt, his vero peragratis, ad tota sæpe miliaria, alpes altiores, solo fere Lichene *rangiferino* conteguntur, donec ad ipsa perventum fuerit cacumina alpina, quæ

quæ muscis vacua, pauculas ostendunt plantas longe discretas & segregatas. Cervi *Tarandi*, quibus alendis, Lichen rangiferus potissimum est destinatus, patriam heic inveniunt, ubi bene. His cicuratis, totam fundarunt œconomiam *Lappones*, qui Cereris & Bacchi expertes, sub Pane tantum vitam agunt pastoream cum Rangiferis, quos nocte dieque in pascua ducunt, ubi, altissimis licet per hiemem nivibus, suillo more, Lichenem suum rostris petunt *Rhenones*. Ex his, *Lappones* lac, caseum, carnem potissimum, vestem, lectumque habent, adeoque lichenibus dictis, omnes fere sustentantur *Lappones*, qui aliis in regionibus, vitam tolerare, vixqueunt. Conf. *Flor. Lapon* §. 437. ubi hæc dillucidius pertractantur.

In WESTROBOTNIA rustici ingentes Lichenum rangiferinorum acervos ferreis rastellis, post pluvias corradunt *vaccis* in penuria scœni, pro alimento per hiemem, adspersa aqua, inservituros; sed tenuis admodum hic est victus, quod ex lacte, non satis pingvi conspicitur.

§. XII.

POLYTRICHUM *Ursus* ad lectum sibi per hiemem dormituro sternendum, colligit. Ex hoc forte edoctus *Lappo*, lectum & stragula e Polytricho pellis instar de terra detracto sibi conficit, ubi sub dio frigido pernoctans calore fruitur placido. Non referam pauperes *pulvinaria* sua muscis implentes; nec *Sciurum* cubile suum rotundum & concinnum inde fingentem, nec *Aves* plerasque nidos inde construentes, ovis excludendis pullisque fovendis aptissimos. Adducam SPHAGNUM *palustre*, cunis *Lapponum* adcommodatissimum, quo *lappones* tam linteis quam panibus destituti, *infantes* suos molliter fovendos involvunt; hoc enim urinam absorbet, quod alia non efficiunt vestimenta. *Flor. Lapon.* §. 4 15.

eLYCOPODIO *clauato* & *annotino* *storeas* conficiunt *nostrates*, ad introitum ædium quotidie ponendas, quibus

bus abstergantur calcei. BRYUM *hypnoides*, culcitra velut naturalis, sessionem in cautibus duris reddit molliorem. FONTINAL. *antipyretica* vim habet admirandam, quam scire omnes architecti & fabri murarii, inque ædificiis extruendis observare deberent. Hic enim muscus fornacibus vel prope parietem collocatis vel in contignationes superiores erectis, circumpositus, igni adeo fortiter resistit, ut, si vel rupto camino, ignis ad parietes pergeret, nulla foret exustio metuenda. BRYUM *rurale*, quod *tecla* nostra, imprimis straminea vetusta, copiose occupat, quodque adeo sollicite a rusticis everritur, ne putredinem inferat, magnum quoque habet usum; Omnem muscum aquam retinendo nocere putant rustici: sed e contrario testum stramineum hoc musco obductum integro durabit seculo; muscus enim, humidum exsorbendo, putredinem impedit. *Iter Scanic. pag. 118.* Consultius igitur ejusmodi in testis muscus hic foret promovendus, quam extirpandus.

§. XIII.

In Suecia, ubi ædificia communiter extruuntur lignea rimas obturare necessum est, ad calorem retinendum. Fit hoc HYPNO *parietino & prolifero*, sine quo cum difficilius, tum sumtuosius ædificaremus. Variis in locis mulieres pro *filtro lactis* Confervas, & in aliis Polytrichum & Hypnum adhibent. Maxime vero Polytricha pro *spargillis* usurpantur in panibus vel aliis rebus conspergendis: quin etiam rure muscus, ut corpus bibulum, loco spongiarum adhibetur, quod nec antiquis fuit ignotum. An Hyslopus *Sræ Sræ* aliud fuerit quam muscus, & an Hyslopus Salomonis, qui disseruit a Cedro maxima, ad Hyslopum e parietibus minimum, BRYUM fuerit *truncatum*, quod etiamnum in singulis muris crescit Hierosolymitanis, (vid. Flor. Sv. 1001) Philologis enodandum relinquimus. *Pisces* ab uno in alium translaturus locum,

piscinis inmittendos, muscos dolio injiciat, ne adlisi ad interiora vasis pereant. Plantæ quoque *Succulentæ*, aut *Bulbi* & similes e China usque ad nos in muscis commodissime transmittuntur; quin etiam Botanici radices hinc Parisios & vicissim, muscorum ope mittunt illas. Hortulani *Rubos arcticos* seu baccas Norlandicas conservaturi, areas verno tempore altissimis tegunt muscis, ut, retento gelu germinationem radicum, ad solstitium æstivum, impediunt, quæ vernis caloris frigorisve vicissitudinibus alioquin corrumpuntur.

§. XIV.

Celle glaciariæ variis instituuntur modis, Vidimus eas muscis tantum formatas adeo præstantes, ut, aliis lapide constructis, aut sub terra profunde absconditis, palmam præripuerint. In *ablationibus* arborum circa ramum muscos alligare haud ita pridem coeperunt hortulani. His vero perpetuo humectatis truncus radices emittit in muscos, dein ramus infra novas radices amputatus suo plantatur loco.

§. XV.

Introduxerunt Angli ingeniosi in hortulos suos plantas nonnullas americanas rariores, quas antea conservare nullus Hortulanus potuerat. Impleverunt autem ollas Sphago palustri, inque his plantarunt *Sarracenas*, *Vaccinium arctostaphylum*, *Rubum Chamæmorum*, *Hydrastidem*, *Ledum* &, quæ sunt, cetera. Ut taceam usum muscorum prius commemoratum, in plantis hortensibus ab ardore æstivali, frigore hiemali & gelu vernali eleuante defendendis; circumcingitur etiam truncus *arborum* exoticarum muscis, quæ, ab oris remotissimis adlatæ, primum plantantur, ne ante actas, quantum satis est, radices, æstu solari pereant.

§. XVI.

Ex muscis ipsum sæpe SOLUM cognoscimus. Ubi enim *Mnium* crescit *palustre*, AQUA subest, & *Mnium fontale*,

fontale FONTEM indicat, unde in silvis & paludibus Norlandicis solo hoc musco, indagari possunt fontes frigidi, quorum ibi magna est copia; quod in *flora Lapponica* §. 414. observatum, verissimum esse ipse perspexi sæpius. Ad mentionem *Mnii fontani* succurrit Splachnum, quod heic ad Ljumkil in locis stercoreatis in SPLACHNUM transformatur *ampullaceum*, hoc vero in locis Lapponiæ finitimis abit in SPLACHNUM *luteum*; quemadmodum MNIUM *annatum* mutatur in SPLACHNUM *vasculosum*, hoc vero in SPLACHNUM *rubrum*; quæ observatio in solo mihi natali continuari meretur, in aliis forte muscis non sine usu & delectatione instituenda.

§. XVII.

Muscis etiam peculiaribus arbores nonnullæ, frondibus licet per hyemem destitutæ, agnoscuntur. Sic CARPINUS, *Lichene Carpineo*, FAGUS *Lichene Fagineo*, PRUNUS *spinosa Lichene Prunastri*, FRAXINUS, *Lichene Fraxineo* proditur, & sic porro. Procul etiam, quod notabile, a *Lichene calcareo* r. res cognoscuntur CALCAREÆ, & a *Lichene saxatili*, rupes SAXOSÆ. Saxum etiam quod situm diu servavit, BYSSUM monstrat *saxatile*, conversum vero BYSSO innotescit *Folitbo*. Plura sane ejusmodi attentus inveniet indagator.

§. XVIII.

Ad usum muscorum referri quoque suo jure meretur experimentum recentioris ævi præstantissimum, quod Norvegis debemus; scilicet *Lichene vulpino* tolluntur LUPI, hostes infestissimi &, post homines, in cædendis pecoribus maxime crudeles. Hoc sane remedio Norvegi patriam suam ab his latronibus tutam admodum reddiderunt. *Lycopodium Selago*, perinde ac Ledum, ad PEDICULOS ab equis, vaccis, suisque aliisque profligandos a nostratibus rusticis in decocto pro lauacro usurpatur; ut taceam rusticum, qui se ipsum, uxorem & familiam a *siphilitide* eo curavit; in appropriata dosi egregie purgat. § XIX.

§. XIX.

Muscorum in arte TINCTORIA usus neminem fugit; Lichene Parelle|Galli alique serica sua tingunt colore RUBELLO. *Roccell*, seu Lichen fusiformis, ex rupibus colligitur maritimis insularum Canariarum, Africae & Archipelagi, ex quo extrahitur color pulcherrimus, serico tingendo inserviens. Imitantur hunc Westrogothi Nostrates, ubi ex *Lichene tartareo* peruriam extrahunt colorem rubrum, nomine Bytte. et vulgo notum, Communiter autem mulieres rusticæ, ad hoc *Lichenem saxatilem* adhibent. Sunt præterea multi Lichenes crustacei & imbricati, quibus color ruber inest, inque his *Lichen stygius* merito commendatur. A *Lichenibus* autem variis, e. g. *juniperino*, *parietino* & *vulpino* color FLAVUS habetur, præter *Byssum Folitum*, unde, dum eraditur, colorantur manus. Præ ceteris autem ad flavedinem inducendam *Lichene pustulato* nostri utuntur rustici. A *Lichene pustulato*, TUSCHUM Atramentum chinense præparari docet Academia Scientiarum; atque exteri ante aliquot annos a *Lichene prunastri* pulve. e. n. CYPRIUM pro dealbatione crinium, adeo præstantem formari scripserut, ut cum eo, quem amylo debemus, certare possit.

§. XX.

Multiplex in medicina muscorum est utilitas. Non adferam *Usneam cranii humani*, veterum medicinam plane superstitiosam; ipsum etiam excludam *Polytrichum aureum*, nec viribus *Lycopodii clavati* adversus PLICAM polonicam s. Ecclampsiam, & minus contra DYSTOCIAM multum tribuo. *Polytricho* s. *Adianto aureo* sine damno nostra carerent Pharmacopolia. *Lichen pulmonarius*, ob signaturam externam pulmonibus similem, in rem medicam introductus, pectoris mederi morbis creditur. Ego vero in ICTERO, hunc adhiberem potius,

ubi vim eximiam exseruisse certæ docent observationes. Adhibent tamen hunc sæpius rustici ad TUSSIM pecudum vehementiorem non sine successu.

Auricula Jude, Tremellæ species, adversus Anginas & OPHTALMIAS usurpatur frequentius. *Lichen caninus* contra RABIEM & Hydrophobiam ab Anglis: Sloaneo, Meadio, aliisque medicis celebratissimis ita commendatur ut negare hunc ejus usum non auserim, *Act Lond. vol. 20. p. 237.*

Pulvis Antilyssus Pharmac. Lond. ubi

Rc. Lich. Canin ʒij

Pip. nigr. ʒi.

M. F. Pulvis. D. ʒijv,

Muscus cumatilis vi gaudet insigni purgante & ANTHELMINTICA; APTHAS hoc remedio curari omnes jamdiu norunt vetulæ. *Lichen islandicus*, ab aliis Rangiferinus, nuper contra PTHISIN copiose colligi cœpit. Paratur etiam inde cum lacte, pulmentum non ingrati saporis, abjecta tamen, ne purget, prima coctionis aqua. *Lichenem velleum* eodem modo præparatum Canadenses sæpe, teste Kalmio comedunt. Flavus iste *Lichen Juniperinus* a rusticis nostris tanquam sacra ancora quotidie in *Istero* commendatur & usurpatur.

Lichen plicatus seu muscus arboreus, forma turundinis HÆMORRHAGIAM narium sistit. Eundem, in INTERTRIGNE a deambulatione fictura, adplicant Lappones, velut specificum. Optimum etiam medicamentum ad Intertriginem infantum semina præbent *Lycopodii*, quibus etiam Pharmacopœæ *pilulas* obducunt, ne cohæreant. Est enim hic pulvis a liquore ita alienus, ut, aquæ superadspersus, digitum immissum madefieri non sinat. Muscorum in PHYSICIS effectus multi adferri possunt, e. g. quod semina *Lycopodii* flammæ adspersa pulveris instar pyrii fulgurant, compacta vero accendi nequeunt; quod pedunculus *Muii hygrometrici*, ad basin madefactus, more aristæ Geranii caput ter aut quater circumagit, apice vero humectato regyratur; quo phænomeno curiosa forte quævis institui poterunt. Nos vero hæc & alia naturæ miracula contemplantes, ad bonitatem Dei summam concitemur agnoscendam, qui in rebus etiam minimis, tanta sapientiæ suæ dedit vestigia atque specimina, ut habeat homo sciendi cupidus, quod per totam ætatem inquirat, & vix tamen intra superficiem rerum pertingat.

S. D. G.

An den Verfasser.
Liebster Freund!

Ich habe schon lange die Gelegenheit gesucht, Ihnen meine Ergebenheit öffentlich an den Tag zu legen, und keine bessere gefunden, als die gegenwärtige: Sie treten nun auf die *Cathedra*, und vertheidigen eine Wahrheit, die nicht alle Sterbliche begreifen können; nur die Natur-Verständigen, nur die Lehrlinge des Großen von LINNE. Was werden es wohl ihre Landsleute sagen, da sie ihre *Dissertation* zum Gesichte bekommen? Sie werden daraus versehen, was sie von Ihnen in künftigen Zeiten zu hoffen haben. Sie werden in Ihnen mit der Zeit einen *Aesculap* und einen *Plinius* finden: Das ist auch nicht zu verwundern; Die Natur hat sie, Mein bester Freund, mit einem raren Genie begnadiget, und der größte Held der Natur hat sie gelehret ihr recht zu folgen; und wenn diese beide Stücken aufs genaueste zusammen verknüpft sind, so ist es leicht den Nutzen der Drogen gründlich auszuforschen.

Ich gratulire Ihnen guten Vaters, daß er einen solchen würdigen Sohn hat, und wünsche mit alleehochstem den Tag zu sehen, da ihr Fleiß soll belohnet werden, wie er verdient.

Im übrigen bitte ich Sie, glauben sie mir, daß sie keinen besseren Freund haben als den, der sich nennet

ALEXANDER v. KARAMYSCHEW,

Edelmann aus Siberien

Amico & Populari Integerrimo.

Elegantissima hac Dissertatione, dum ostendis, in litteris, scientiaque intrinsecis Botanica, progressus non utique spernendos, amicis Tuis, quos inter & ego, ansam sat amplam praebes exsultandi. Pergas itaque spem istam, quam de te concepit Gens nostra Angermannica, impleturus. Sed quid est, quod te exhorter? felix Tibi a natura inest ingenium, discendique ardor prorsus singularis. Habes exempla, quae aemuleris. Et si exotica non arripueris, delectet Te nomen ARTEDIANUM, utinam vero longiorem vitam vitaeque exitum mitiorem adtingas.

JOH. NORDLUND.

AUCTORI.

Specimen hocce Tuum, *Amice honoratissime*, satis superque commo-
strat, Te in nobilissima Scientia egregie esse versatum. Magno
certe nobis erit gaudio, si tale tamque ingeniosum tirocinium altior
honoris gradus olim subsequatur, quod fore, spe & cogitatione haud va-
na præcipere licebit. Perge pulcerrimos, uti cœpisti, in Hesperidum
hortis, ac sapientiæ viridariis amenissimis, flores legere. Optimus vero
rerum Conditor omnigenam Tibi largiatur felicitatem, illa quam p̄ inun-
tribuendo præmia, quibus virtus suos amatores decorare adsolet.

ex asse tuus

PETR. NORDBLAD.

M O N S I E U R

La sincere amitié, qui dès notre plus tendre age nous a
unî, quand nous fimes nos études ensemble, ne scauroit
qu'exciter en moi une joye particuliere: quand je vous
vois donner au public les premices de vos beaux progrès dans
les sciences auxquelles, dès votre enfance vous avez eu une
grande inclination; J'espere que vous ne preniez pas en
mauvaise part, que je temoigne publiquement la part que j'y
prêns en vous souhaitant toute sorte de prosperités. Continuez,
mon cher ami! comme vous avez dignement debuté & soyez
sûr que la providence ne se lasse jamais de recompenser une
industrie si louable & une vertu sans farde.

Je suis,

M O N S I E U R,

vosre très humble serviteur.

PETR. P. HOLMBOM.